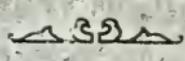

А. Ф. Володський

Орися

малюнки з міщанського життя
в 4 діях.

Ціна 35 цнт.

НАКЛАДОМ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ
ім. Тараса Шевченка.

8 East 4th Street,

New York, N. Y.

А. Ф. ВОЛОДСЬКИЙ.

СРЫСІ
ОРІСЯ

(В КАЛАМУТНІЙ ВОДІ).

Буденні малюнки з міщанського життя на 4 дії.

HUKRDUP

— 1919. —

Накладом Української Книгарні ім. Т. Шевченка
в Нью Йорку.

— ДІЄВІ ОСОБИ: —

Хабаревич—Карпо Іванович, — років 50;

Марта Василівна, його жінка, років 45;

Гаврило Латка—печник; родич Марти, років 30.

Андрій Горленко — хвершал. Постоялець Хабареви-
ча. Молодий хлопець; родич Марти.

Лизавета Грабиха — кума Хабаревича. Родичка Мар-
ти. На твар трохи ряба.

Марко Тихенький — старий москаль.

Орися — його хрещениця. Молоденька дівчинка.

Ілля Морока.

Юрко — прікащик; молодий хлопець, одягається
гарно.

Параска — городська наймичка.

Дієть ся в передмісті города в дворищи Хабаре-
вичів.

— ДЕКОРАЦІЯ: —

Праворуч (від глядачів) гарна хата з мезонином: віконниці, ганок. З-за хати починається баркан і їде до кінця авансцени. Хвіртка. Посеред двору тіністе дерево; коло нього стіл, ослончики. Під вікнами росте чи мало квітків. А здалека видно передмісця города: церкви, де-не-де будинки з зелізними покрівлями, садки, річка. Декорація на всі 4 дії однаакова.

ДІЯ ПЕРША.

ЯВА I.

За столом сидять Хабаревич і Грабиха.
(Вони зовсім тверезі. На столі фляшка, чарки, іжа).

Хабаревич. Ех, хе, хе, кумасю! В мої часи цього ніколи не було, тоді жилося краще, вільніше. Скаже-ши було просителям, щоб мені 20-го числа всього було доволі, і не вспіш прийти з управління, а вже в хату всього понаношено: тут тобі і сахар, і чай і риба, ~~роселедці~~, і мука, і крупа, то всього і не перелічини — і тохомирно було. А ну-ж попробуй тепер хапнути хабарця з якого небудь просителя, то так тебе пропруть, що й не очухаєшся.

Грабиха. Тяжкі, тяжкі часи!

Хабаревич. Під кінець моєї служби в приказі общинного призрення, коли вже за хабарі почались прочухани, коли вже сутужновато було, я все-ж таки умудрявся непомітно з просителів брати подарочки он яким робом. Прийде до мене проситель, а

я зараз і жаліюсь, що забув дома свій тютюнець і папіросну бумагу... І не було зроду такого, який би не шанував мене цигарками, тютюном. Окрім того я ще про всякий случай брав і в ящик клав. Щож би ти думала, що у мене в ящику до вечера робилося? Пів-нисенський тютюн, цигарок... Пройде місяць — то я фунтів 10 продав жидам, окрім того, що сам курив, батькови свому що місяця посылав в Білополе фунтів по 5 наступного турецького. Он як! А от тепер попробуйте... (Зитхнув), то за тууу зайву папіроску так тебе прокурють, що й не прочхаєш ся... Хе, хе, хе! (Курить).

Графіха. Знаю, куме, добре знаю. От і по моїй часті; раніш куди було краще, а тепер за яку небудь наймичку, за поганку, шмаровозку репану і отповідай... От я торік, в осені приставила наймичку до губерського секретаря Рожевського...

Хабаревич. (Зупиняє). Знаю, знаю. Він колись служив в казенній палаті і одержував тоді вісім карбованців; одружився, поступив в казначейство, — став братъ десять і через рік одержав коледжського реєстратора...

Грабіха. Ото-ж привела я до цього реєстратора — щоб йому засліпило, — наймичку. А наймичка, як куколка—весела, жвава, чепурне́вка і все таке... — Рожевський — щоб його заціпило — подякував мені за їй... дав три гривеники — розщедрив ся поганець — бо догодила. Да як же не догодити? Він на вроду нічого собі, а жінка...

Харбович (Перехоплює). Знаю, знаю... Дочка міщанина Глевкого...

Грабіха (кінчає). Еге... Василя Глевкого, що з перепою вмер...

Харбаревич. І оставил дочці Христі всю худобу і дві тисячі триста сорок грішими...

Грабиха. А Рожевський позаздрів ся на гроші і худобу і..., дурний оженив ся. Вона-ж шкелеть один тай годі.... Конешне він і почав коло тієї наймички, що я постановила, халявки присмалювати. А наймичка не будь дурна, вимантачила у нього раз троячку, а в друге, коли він не дав грошей, сама крадькома полізла в кишеньо, витягла троячку, з комоди золоту каблучку, жінчину кохту, шерстяну хустку і дала тягу і по сей час ні вісти, ні слуху. От же слухайте, яка вийшла з за неї, поганки репаної, оказия.

Хабаревич. Чую, що довга істория... нагніть жуліка!

Грабиха (Наливає). Чого се ви тепер сього графинчика жуліком звете? Раніш, здається ся, він у вас „падлєць“ прозвивав ся?

Хабаревич. „Падлєць“ — мені не дуже то подобається — одміннів. „Жулік“ якось краще. Господи! Скільки я за рік оттаких жулічків убиваю? А? Штук з 500, а то і більш. Подумаєш, який я тільки благодітель роду християнського. (Пиуть і їдять). Розкажути далі.

Грабиха. Сидимо ото ми в тую неділю і пімо чай з кумом Авксентієм Ревою...

Хабаревич. Знаю, знаю. Два місяці висидів в острозі за воровство...

Грабиха. І не за воровство, а за те, що передержував крадене. А, подумайте, яка біда, що передержував... Ото-ж його бідолашного тільки що випустили з острогу... Тяжкі, голубчику, тяжкі часи... І мене грішну трусили... А за що? Думали, що і я передержую крадене, бо знайома з Авксентієм... Ох, хо, хо!... Балакаємо собі тихенько та балакаємо ,аж зирк... Рожевський!... не сказав мені „драстуй“ і почав лаяти на всю губу... „Якую ти

мені, сяка така, наймичку постановила?"— „Якую”— кажу,— „красиву”.— „Ах ти-ж сяка, така! Я на тебе в суд: вона злодійка, обікрадла нас!... Вона гляньте, обікрадла, а я одповідай, в суд мене. От який тепер съвіт, от які часи! Спасибі таки кумови: він дуже горяче заступав ся за мене... і почав лаять о того гospодського пана, мало не побив... Рожевський — щоб йому повилазило — обіщав ся жалітись у по-ліцію.

Хабаревич. I буде погано.

Грабиха. Як? За що? Не має права!

Хабаревич. Тепер такі часи, що має право коли-б
се раніще, то сього не було-б... От і тепер: кинула
нас наймичка Горпина і мовчи, не рипай ся, а хіба
вона мала право кидати нас? Не мала. А виходить—
мала. От сидимо без наймички. Дивись, кумасю, щоб
не потягали тебе.

Грабиха. Не лякай хоч ти. I що гірше всього, ко-
ли ти невинний як ягнятко, а на тебе всі тикають
пальцями: „он-де пішла тая, що трусили”.

Хабаревич. Погана твоя професія... Постанови
наймичку і дріжи за неї... Коли-ж ти нам приведеш
гарненьку наймичку, таку як я тобі казав, бо жінка
моя не дає мені спокою... Знаєш же, скільки у її
мосіндзованих мух в носі...

Грабиха. Не турбуйся, приведу завтра, або після
завтра. Тепер єсть богацько, але-ж такі морди, що
тобі вони будуть не цікаві: одна товста, як бочка і
ряба, як жаба, друга кирпата і рот до ушій... Гідкі!

Хабаревич. А і справді гідкі! Нагніть жуліка. —
(П'ять).

(З хати чутъ голос Горленка. Він съпіває яку не-
будь народну пісню).

Грабиха (Прислухаєтъ ся). Хто се?

Хабаревич. Квартирянт.

Грабиха. (Пауза). Хороший голос.

Хабаревич. Де там. Гуняє.

Грабиха. А і справді гуняє.

Хабаревич. Прийшли з заведення, нічого робить то і гуняють. Се видно нічого читать... вигукують.

Грабиха. Грамоті?

Хабаревич. О! Страшенній! Ото і секретар управський все йому книжки носить. Квітки самі поливають; ач скільки насадив. Пахнуть дуже гарно.

Я В А II.

Горленко (з газетою).

Хабаревич. Позвольте вам представить куму мою Лизавету Іванову доч...

Горленко. Дуже приємно (Чоломкають ся).

Хабаревич. Куди се ви?

Горленко. Погляну на квіточки, полю де які.

Грабиха. Гарно пахнуть квітки. Вірите в носі наче хто духами поливає.

Хабаревич. Чого се вам уподобались так квітки?

Горленко. Се моя відрада. Хиба вам перешкоджують вони?

Хабаревич. Ні, ні!

Горленко. А я так думаю, що в час вільний замість того, щоб даремно гаяти час, найкраще всього близитись до природи. Кожному бажається потіхн. І ви інколи забажаєте в карти пограти, грайте собі, так і я.

Хабаревич. (Образив ся). Розумні речі приємно слухати.

Горленко. Хиба не чарує око ваше сей оксамитний килим різних квіток? Хиба-ж вам неприємно вдихати в себе сувіжі пахощі резеди, троянди, василь-

ків, мяті? Хиба ви не вірите в чудодійну силу зіля?

Грабіга. Ви, наче дитина, балакаєте про квітки.

Хабаревич. Я вперше бачу чоловіка, щоб так любив квітки, газети, книжки, як ви... Ідіть же, копайтесь. Може і вийде нарешті з цього яка небудь корість. Хочете чарку?

Горленко. Спасибі, не хочу.

Хабаревич. Нам більш буде.

Грабіха. Се іправда... „нам більш буде”. Ви і газети читаєте?

Горленко. Читаю. От, хояїне, прочитайте про користну діяльність нашого земського голосного Іллі Макаровича Журби. От його доклад по народній освіті.

Хабаревич. Ховайтесь далі з газетою. Яке мені діло, що він там зугарень. Газет я не читаю: не цікаво.

Грабіха. І я з роду не читатиму, бо чого тільки там не друкують. От коли мене ні за що, ні про що трусили, то й надруковали в тій чортячій газеті. А родич ваш, щоб йому заціпило... як його... печник?

Хабаревич. Гаврило Латка.

Грабіха. Еге-ж. Чорт печений. Носить газету по Гончарівці і всім тикає, що про мене там надруковано. Чим я винна, що знайома з Ревою — він же кум, рідня. Се ще не обознача, що і я крала, або передержувала...

Хабаревич. Не кажи, кумосю. І про тебе чутка то не зовсім чиста...

Грабіха. Нечестиві язики, вороги кляті і плещуть. От коли вчую, зараз потягну до мирового.

Хабаревич. Не хвилюй ся. Нагніть жуліка. (Піт'я) А дайте лишень газету.

Горленко (Вертається з саду). Нате. Прочитайте: гарна, прихильна стаття.

Хабаревич. Я її не читатиму. Погляну краще, чи

не можна на-шерема виписати якого небудь катальо-
га. Пошлеш отсе, стара за три копійки товсту книж-
ку, що місяців чотири глеки з молоком і прикриваєш.
Отсе користна річ, а то якась там прихильна статя.

Горленко. На що-ж тоді виписувати катальоги,
на що-ж дурить?

Хабаревич. А вам яке діло, що я роблю? (Скочив)
Не терплю я сих освічених: само таке, що губи не
обсохли, вусенята пробивають ся, а воно вже суне
свого носа. Скажіть пожалуйста: цяця велика —
хвершал.

Грабиха. Заспокой ся.

Хабаревич. Не заспокоюсь. Якого-ж біса воно лі-
зе не в своє діло. Я-ж не мішаюсь до його смердю-
чих квіток, не займай і мене, не займай моїх ката-
льогів! Того тижня уявляв мене за хабари, за горіл-
ку. На свого батька краще. Яке тобі діло, що я пю?
Ви не пєте—щастє велике. Я знаю, ви не пєте, але
в піст ви великий скоромне їсти, молоко жрете та съор-
баєте. Вчений! Га? Богу молить ся, а чорту дише.
Знаємо ми вас образованих!

Горленко. Я з вами зроду не буду бакалати.

Хабаревич. І не балакайте.

Горленко. Ні одного слова не промовлю.

Хабаревич. Ні одного слова. Не треба.

Горленко. Тим краще! (Пішов в хату).

Хабаревич. Тим краще! Іди, іди! Ху-у! Так він
розлютував мене, що от візьму, тай потрошу вікна!
Ей Богу потрошу! (Зняв ся). Положім, руки ще по-
ріжеш склом і вставлять доведеть ся на свій кошт.
Ху-у! Як же він мене схвилював. Нагніть жуліка. —
(Піуть). І носа свого не показуй, і квітки твої
смердючі і сам ти смердючий...

Грабиха. Стоїть таке щеня, щоб отсе так хвилю-
ватись „не мечите бисера перед свинями”.

Хабаревич. І газета твоя погана. От тобі, на на!
(Рве, кидає її в вікно кімнати Горленка).

Я В А III.

Марта.

Марта. (З кошком; там чи мало закупок. Вона ще за коном хникає). Да помогіть бо, піднесіть хоч трошки.

Грабиха. (Зняла ся). Голубонько, серденъко (Цілють ся; бере кошика).

Марта. (Сідає коло столу). Ой, ой! так втомила ся, ідучи з того базару, що і ніг не чую! Колежський регистраторши, так сказати личній дворянці, володарці властного шматка землі і ходить самій на базар.

Грабиха. А таки є за що, голубонько моя, шанувати тебе. Ти-ж не яка небудь хамка, мужичка, а регистраторша (Зразу). Скільки дала за цибулю?

Марта. Ой, за сю цибулю мало не вийшло оказій. Купує у мужика цибулю беззуба сусідка Щербініха, і дає йому четвертака; торгується вона, аж піт з неї лєть ся, а мужик стойти, як упертий... „не продам; 35 давайте”. Дивлюсь я: гарна цибуля і коштує більш як куповати у жидів. Почала я собі набавлять. „33 кажу”, а вона зараз за городовим. Так, мов, і так... Городовий, як козак з конопель, тут і вродив ся. Господи, який сором, думаю. Правда, побачив, городовий, що діло ламаного шага не варт, пішов собі геть. Я надбавила дві копійки і цибуля таки зосталась моя. Моя зверху! А коли-б була коло мене наймичка, городовий зроду не підступив ся, подумав про мене, що я пані і було-б все гаразд. А все чоловік: замість того, щоб раду дати, наймичку знайти,

він тут пянствує. І не сором! На тебе, кумо я теж покладала надії, що приведеш, а ти не приводиш.

Грабиха. Приведу неодмінно сими днями.

Марта. От ти-б пішов на акахвиста краще, а то пеш... З ким не зустринеш ся — уявляють: мені ні-куди носа не можна показати...

Хабаревич. І не показуй, хусткою прикрий... Яке мені діло, що люди верзуть... І тебе, жінко, прошу не займати. Се як почнуть мене всі зачіпать: і квартирянт зачепить і ти'зачепиш, та ще знайдуть ся, що-ж тоді зостанеть ся від мене? Не лізь до мене!

Марта. Не полиняєш!

Хабаревич. Ой, не займай, бо ти забула мабуть, що живеш в моїм добрі.

Марта. Брешеш, се мое добро. Моя земля.

Хабаревич. А моя хата.

Марта. Хай вона тобі згорить!

Хабаревич. Згорить — страховку получа!

Марта. А земля зостанеть ся моя... моя...

Хабаревич. Замовчи! От ти даєш раду в церкву мені зходити, а сама лаєш ся, чорту дивиш ся!

Марта. Брешеш: ти сам чорту дивиш ся, бо ще не съвіт, не зоря, а вже нажлуктив ся горілки.

Хабаревич. На свої, на пенсіонні, а не на твої.

Марта. Кручик ти іржавий!

Грабиха. От тобі і регистраторша!

Марта. Ой, ой ратуйте мене, в серци похололо... Нема мені ніякої шани. (Плаче), скрізь мене покинуто... Скрізь одна... Ой, під серцем... умираю..

Хабаревич. Не вмреш: се з нею кожен раз трафляється ся.

Марта. Ой лищечко-ж! Ой ратуйте! (Скочила). О, щоб ти пропав, щоб тебе вхопила нечиста сила, холера задавила!

Хабаревич. Не задавить.

Марта. Ой Боже-ж мій! Глузують з мене, знева-
жають мене!

Хабаревич. (Лащить ся). От ту краще не рюмсай.
Приведуть тобі наймичку і ти знов станеш госпо-
дарювати.

Марта. (Заспокоїлась). Коли се буде, а поки що
я повинна пирят з базару осі кошики. Лизавето!
Коли ти не приведеш наймички, то і сама не приходь
до нас. Зустріла отсе зараз Гаврила нашого, перека-
зала, щоб пораяв наймичку. Він в майстрах, поміж
людьми вештається, чи не приведе.

Хабаревич. Хай тільки сей волюцюга зявить ся,
— звяжу і в поліцію.

Марта. Не съмієш!

Хабаревич. Бо він твій родич; щоб його скрутило!

Марта. Не займай моого роду!

Хабаревич. Як же не займати, коли він до білої
горячки допивається. Шляється з заряженим пі-
столем і вимантачує у нас що неділі восьмигривен-
ника. Не дай йому грошей, — прострілить. Що йо-
му котюзі!

Грабіха. Се той Гаврило, що газету носив по
Гончарівці?

Хабаревич. Ег-ж той самий. Печений! Хай не
приходить, бо звяжу і в поліцію.

Марта. Не съмієш!

Хабаревич. А коли прийде з пістолем? Що-ж я
йому лоба підставлятиму?...

Марта. Він продав пістоля.

Марта. Тыфу на тебе! (Бере кошик і іде в хату).

Хабаревич. Оттака вона і з молоду була, при-
хнідерка солодка! Приведи швидче наймичку. Може не буде тоді вона така люта. Панувати, бач, хоче.
(За коном голос Гаврила; він щось съпіває).

Хабаревич. Ой, ой, постій! Здається ся того гос-

подського Гаврила несе сюди. Так і єсть... він. Ті-
кай-мо мерщій в хату. Хай йому цур зустрічатись.
(Ідуть в хату; чутно як замикають).

Я В А IV.

Латка.

Латка. Ха, ха, ха! Поховались, позамикались, любесенькі родичи: боять ся, що прохать стану восьми-
гривенника. На що тоді і родичами зватись, щоб мені, бідному майстру не дати на похміля восьмогри-
венника? А ще хазяїни! Ох, не терплю я їх товстокожих. Ну, а коли зо мною не по чеськи, то я з ними
по песьки. (Виймає пістоль). Мій порадник, моя по-
міч! Правда, він не стріляє, бо зовсім запсований,
але-ж пристрахати можна і треба, бо бачиш і добре
знаєш, що живуть не по Божому... Ідуть. Сховаюсь
ось тут, пожду трошки. (Присідає під барканом).

. Я В А V.

Грабиха, Хабаревич.

Грабиха. (Оглядається). Зчез.

Хабаревич. (Сідають). Нагніть жуліка (Пітль, і-
дять). І вродить ся-ж таке сибірне...

Латка. (Виріс перед ними). Чого ви полякались
любесенькі? Ха! ха! Гривенника мені зараз.

Хабаревич. Іди собі. Я тебе в поліцію.

Латка. Куди? Ого-го! (Виймає пістоль).

Грабиха. Ой ратуйте... Ой ратуйте! (Сховалась
під стіль).

Хабаревич. Згинь, пропади! Ратуйте! Ой, ой!

Латка. Давай гривенники, скнарний!

Я В А VI.

Марта (з гривинником).

Марта. Кинь, кинь пістоля. На тобі гривенника. Ховай пістоль. На (Передає гроші Хабаревичу, той Грабисі; тая Латці).

Латка. (Бере гроші. Тепер і сховати можна.— (Ховає пістоль).

Хабаревич. А що-б тебе спіткало.

Грабиха. Лобуряка. В мене з переляку волося до гори полізло.

Латка. А, знаєте, любесенькі родичі, чого се я до вас причвалав? Мовчите? Ну, то я вам зараз скажу: знайшов я вам наймичку з села... обіщав ся дідок привести зараз... внучка.. чи що; там така краля, що я за малим Богом не закохав ся...

Марта. Спасибі тобі; слава Богу, на силу! А ти, Лизавето, тільки ходиш до нас, і їси, а наймички і досі нема.

Грабиха. Слухай, голубонько. Я не подивлюсь, що ти регістраторша, а таки тобі прогишу лайку, що тобі і не снилось.

Марта. Не сьміш! А ну-ж попробуй, попробуй!

Грабиха. А що-ж, може, побоюсь. (наближається)

Марта. Не сьміш! Не доводи до гріха.

Латка. Мовчать! бо я того ненавиджу. (Всі замовили.) То-то! Я бачу, що у вас на столі всяка благодасть: пошануйте та почастуйте бідного майстра.

Хабаревич. Іди собі до дому.

Латка. Як? Що таке? Ви мені і чарки не дасьте? (Лізе за пістолем).

Хабаревич. На, на, пий, щоб ти поперхнув ся, бувіре. (Наливає).

Грабиха. Ховай, ховай!

Марта. Не лякай, не показуй!

Латка. (Пє). За ваше здоровячко та в наше горлечко. (Побачив Грабиху). А-а! І ви тут, госпожа друкована? Мовчите? Язика нема? Ну, Бог з вами. А ви як ся маєте, любесенькі родичі? (Сів біля столу)

Марта. Ноги щось ломить.

Латка. О! Я знаю ліки гарні.

Марта. І певно горілка?

Латка. Щоб ви спали. Виппійте пів фляшки горілки зразу, а потім фляшкою потріть — зразу пройде всяка хорoba.

Хабаревич. Хай тобі враг з таким лікарюванем.

Грабиха. В домовину зажене воно...

Латка. (Грізно дивить ся на всіх).

Грабиха. Гарне, гарне лікарюване.

Латка. (Побачив Тихенького, Орисю). Ей ви, господа служба, ідіть сюди! (Махає шапкою). Сюди, сюди! Он де ведуть до вас наймичку... старий сюди.

Я В А VII.

Тихенький, Орися.

(З клунком. Зупинились біля фіртки.)

Тихенький. Так се виходить хата чиновника Хабара?

Хабаревич. Се. Тільки не Хабара, а Хабаревича.

Тихенький. Еге, еге-ж... Зразу не запримітив. Так, так... Куди-ж, питано, весті? До Хабара.

Хабаревич. Хабаревича, Карла Івановича, колежського регистратора.

Тихенький. Все одно. А як же, щоб не забути? От я і згадав одного нашого хвітфебеля... Він колись був в моїй роті і такий був халуга, такий був хабарник, що його отдали під суд. От я таким робом пригадав вашу хвамелю...

Хабаревич. Хабаревича кожна собака знає.

Тихенький. І я-ж не знат, а тепер знаю.

Марта. А се дочка, чи внучка?

Тихенький. Хрещениця. Ну чого засоромилася?

Підйди.

Марта. Заходьте в двір, а то поставали на вулиці. Як же тебе звуть??

Орися. Оришка. (Тихенький, Орися вийшла в двір).

Хабаревич. Батько, мати є?

Орися. Ні, Ні батька, ні матери. Одна.

Тихенький. Одна, так... Нігде не служила?

Орися. Ні.

Марта. Шо-ж ти вмієш робити?

Грабиха. Пождеш, комасю. Се тобі не городська, а сельська.

Орися. Загадаєте—все робитиму. Звичайно, не була в городі зроду, не знаю панських звичаїв.

Хабаревич. Конешне не знає.

Орися. То ви мене начвите. Я змаху перейму. Не съяті-ж, як то кажуть, горшки ліпять...

Тихенький. Е! Вона у мене шустра і дотепна. Як що побачить—то зараз і переймає. Побачила вона якось мережану сорочку у сусідки, взяла її і точнісенько таку вимережувала. Дотепна і слухняна!

Марта. Так, так... Ну, а скільки-ж за рік? На своїй одежі, чи на нашій?

Тихенький. Се ваше діло. У неї єсть чобітки, тепла юпка, хустка... нехай вже на свой...

Грабиха. Я певна, що не догодить вона вам, бо не зуміє гладити крохмальних сорочок.

Тихенький. Навчите.

Орися. Я все робитиму з охотою, аби мене вчили.

Хабаревич. Яка-ж ціна? Скілько тобі?

Орися. Не знаю.

Тихенький. Карбованців 35.

Хабаревич. Що се ви?

Марта. Ого-го!

Грабиха. Наче справді городська!

Латка. Починаєтъ ся торговля. Піду краще. Прощайте, любесенькі.

Марта. Прощай.

Хабаревич. Іди собі, іди.

Грабиха. Іди собі!

Латка. (Ідучи). Гарнесенька україночка. Ех гарнеська. (Вертаєтъ ся). Любенкі! А її (показує на Орисю), будете шанувать? Чи, може так як Горпинку? Глядіть!

Латка. (Лізє за пістолем.) Як?

Хабаревич. Шануватимем, шануватимем!

Марта. Будемо, будемо; ховай, ховай...

Латка. (Сховав пістоль). То-то! (Важно пішов).

Тихенький. Скільки-ж ви дасьте?

Хабаревич. Кілька держимо наймичок, платимо завше по два в місяць.

Тихенький. Ні, се буде дешево. надбавте. Дайте хоч 30. Вона-ж бідна: ні кола, ні двора, ні худоби, ні землі. Що заробить, то на чоботи, на одежду; та прохарчується ся.

Хабаревич. Я певен, що вона буде широко працювати, доглядати наше хазяйствечко і я, щоб ти знала, Оришечко, (коло неї півником) надбавлю своїх власних три карбованці.

Тихенький. Ще, паночку, надбавте!

Марта. Я тебе прошу не надбавлять, ботут я хозяйка, а не ти.

Хабаревич. А я хозяїн, я не ти.

Марта. Що з того?

Грабиха. Заспокой ся, не хвилюй ся: ти така хвора, недужка.

Хабаревич. Ще карбованця і більш не дам. Знай мою ласку, Оришечко, знай.

Орися. Скільки-ж се мені гроший дасьте за рік?

Хабаревич. 28 карбованців.

Тихенський. Хай-же буде так. Служи-ж, серденъко чесно, добре, не забувай Господа милосердного, молись йому, памятай заповідь твого батька—і добре тобі буде жити поміж знайомими людьми. Я буду навідуватись до тебе інколи, а ти служи, почитуй старших.

Марта. Ну годі вам гаяти час—на кухню, за роботу. Зараз чисть мені картофлю. Умієш??

Орися. (Ідучи). Умію. Ото-б таки картофельки не почистить.

Тихенський. Можна у вас отут полежать трошки у садку, отпочити яку годину, бо втомив ся.

Марта. Іди, тільки не потопчи квіток!

(Марта і Орися пішли в хату).

Тихенський. Ото бо вже, хай Бог боронить.

Хабаревич. Старий, на чарку. (Наливає).

Тихенський. Любіть же хрещеницю, як свою дитину. Вона догодить вам. Будьте здорові. (Пе — ідучи): От пани, так пани! (зник).

Я В А VIII.

Грабиха, Хабаревич.

Хабаревич. Бачила?

Грабиха. Бачила.

Хабаревич. Добре, що ти нікого не привела.

Грабиха. Чом так?

Хабаревич. Хиба-ж би ти знайшла таку красуню?

Грабиха. Ех, коли-б її панську сукню, та до якого небудь богача... наприклад до Хоменка... озолотив би і мене бідну і її спрітничку бідолешеньку...

Хабаревич. Ну, ну, ну... Ти не сьмій на її заздритись... Ходім краще в хату... чайку з агрусиком випімо... роздивлюсь по близчче... Гарненька дівчинка, гарненька! Ідуть в хату і зустрічають ся з Горленком).

Я В А IX.

Горленко.

Хабаревич. (Грубо). А я вашу газету подрав.

Горленко. Погано зробили.

Хабаревич. Я сам знаю, що погано. —
Прошу не вчіть...

Грабиха. Бо вони старші за вас, господин хвершал... (Пішла з Хабаревичем в хату).

Горленко. (Сам). Молоденька наймичка—українка! Ніколи не бачив такої чудової красоти. Наче на мальована. Який в неї здоровий колір обличя, які рівненькі бровенятка, наче змійки... Чиста, сувіжка, хороша!...

Я В А X.

Орися (з кошиком іде всад. Поставила кошик на ослін, повязує голову хусткою).

Орися. Господи! Яка я богачка зроблю ся! 28 карб! (Весело). К празнику безперечно куплю хресному гарну, теплу шапку, а собі червоні черевики, шовкову хустку, сорочку нову виграфтую і так виряжу ся, що куді тоді наша Василіса—не підходь!

Горленко. (Онімів). Послухайте... скажіть мені, як вас звуть?...

Орися. (Трохи здивовано). Оришка. (Зникає в садок).

Горленко. Оришка... Яке чудове імя—Ори-ся!

ДІЯ ДРУГА.

Я В А I.

М о р о к а.

Морока. (Входить в двір; озирається; дивить ся на годинник.) От вже скоро година, як плутаюсь я тут, а її нема. Підкашлянути, щоб вийшла. (Кашляє і озирається, щоб хто не запримітив). Нема. А гарненька-ж бісова дівка! Як вглядів вперше Оришечку, так і обомлів! А вчора: сиджу собі в палаті, перепишу бумаги і так задумався, що замість: „справку препроводить в казначерство” — написав „справку препроводить Оришечкі”. Довелось вдруге переписувати... З думки не виходить... (Кашляє). Нема. Я і гроший не жалю: дав Грабисії цілого карбованця, щоб уладила діло. О! Хтось іде!

Я В А II.

Юрко і Морока.

Юрко. (Здалека). О! Сей вже знов тут. І сього слонтая принадила бісова Оришка! (Довго стоять. Один на другого дивляться).

Морока. Ви так довго можете стояти вилупивши баньки?

Юрко. А ви довго можете говорити глупости.

Морока. Не знаю, хто з нас говорить глупости.

Юрко. Тільки не я, бо я привик' дейкатному поваженню в галентерийшім магазині, а ви... то всьому світу звісно, що ви таке...

Морока. Що я таке по вашому?

Юрко. Знаємо. Де-ж пак: чиновник з потомственних... потомствених міщан і без заловання, а все „привчається, руку набиває”...

Морока. Я з такими... такими не розговорюю.

Юрко. (Наступає). З якими?...

Морока. Та з такими.

Юрко. З якими такими? Ну?

Морока. Чого ти нукаєш? Не лізь, бо крикну городового.

Юрко. Ого, який ви горячий, господин чиновник.

Морока. Ви пожалуйста не хвамиліярничайте, потому я вас знати не знаю.

Юрко. Кому ви здалися ся?. (Павза). Я знаю, чого ви тут плутаєтесь.

Морока. І я знаю, чого ви плутаєтесь.

Юрко. Ну то ідти же звідси, поки вас ще не бито.

Морока. Ідти сами.

Юрко. Іди, кажу!

Морока. (Байдорить ся). Що ви тут забули??

Юрко. Не твоє діло. Іди своєю дорогою.

Морока. Іди сам.

Юрко. От ти поговориш зо мною, то я тебе по пиці.

Морока. Так і помітно делікатное обращеніе.

Юрко. З вами інакше не можна. Слухай, коли ти будеш лізти до Оришки, то я тобі ребра поламаю!

Морока. А ти хто такий? Жених Оришки, чи брат, чи сват?

Юрко. Се мое діло, хто я такий для неї.

Морока. Прошу-ж покорнійше не лізти до мене, бо крикну городового.

Юрко. Я тебе як крикну!...

Морока. Чого ви до мене присікалися? (Мало не

плачє). Пристає, наче ділопроізводитель з отпошеннями...

Юрко. Покинь сей куток, не вештай ся тут, бо перекажу хлопцям — не солодко буде...

Морок. Я маю право ходить по вулицях тутешнього городу. Ніхто мені не заборонить гуляти, бо я пожаліюсь хлопцям. Що се таке; з якої речі? Он-де люди ідуть: вони заступлять ся за мене.

Я В А III.

Орся і Параска.

Параска. (Обнявши Оришку, съпіває їй:

„Любила я, страдала я,

„А він падлець, згубив меня”...

Чуєш, Оришечко, сього романса? Привчай ся, переймай. Не можна, не можна порівняти з твоїми мушкинськими піснями. Сі пісні у нас в городі модні, всі, всі съпівають і на катеринці грають. (Бачить Юрка).

Юрко. (Засмутив ся). І не сковаєш ся?

Параска. А ви се тут, Юрию Василевичу?

Юрко. Ви вгадали.

Параска. Що се за знак, що я вас цілій ранок не бачила? Га? Обіцяли ся прийти і підманули.

Юрко. В ранці ходив по ділу до хазяїна, а отсе ішов до вас, але-ж зустрів ось товариша — забалакав ся.

Морока. Всяка свиня лізе до мене в товариші! — Якийсь прикащик! Фі! (Поглядає на Орисю; чепурити ся.)

Параска. Я вам Юрию Василевичу, купила пряничків до чаю. Прийдете — попробуєте.

Юрко. Мерсі, спасибі, благодарю.

Параска. Обучаю тепер Орисю городським романсам. Два місяці, як живе в городі, і ніякої науки.

Орися. Ні; вже скоро буде 3 місяці, як тут служу.

Параска. Який же сором нічому досі не вивчи-
тись. Як же тобі мої романси? Подобають ся? ?

Орися. Ні. Не подобають ся. Мова якась чудер-
нацька і не голосно. Наші куди краші.

Параска. Я і сама спершу так міркувала, а коли
розсмакувала, то знайшла, що нема на сьвіті кращих
пісень, які грає катеринка! Ви як думаєте, Юрію Ва-
силевичу?

Юрко. Я так думаю, що всяка ділікатна пісня по-
винна прийти до смаку ділікатному чоловіку.

Параска. Конешне.

Орися. От катеринка мені подобається. І воно
так? Крутить, крутить, авона собі грає і гарно грає.
І мене дуже дивує. Парасю, тая птиця, що за пятака
витягає щастє. Клітка відчинена, а пташка не летить,
а коли положить хто пятака, то вона тобі і щастє
вิตягає. Чи то розумна така птиця, чи її так навчено?

Юрко. Вивчено. Та що там птиця. А, памятаєте;
приїздив до нас у город один німець, то він приво-
звив дресированих мух...

Орися. Яких?....

Параска. Оразованих. Се-б то мухи танцують,
мухи скачуть, а свисне німець, то вони всі і летять і
садяють йому всі як одна на ніс.

Орися. Ой лишечко! Що-ж то вони розумні такі,
чи що?...

Морока. А я знов одного німця, що приймав до
себе дураків туполобих і вони через десять хвилин
робилися розумними.

Юрко. То чи не побули ви у нього в наукі, бо
зробилися таким великорозумним?

Морока. Якая мужикотина! (Хутко іде до фіртки.
Зупинився біля Орисі, съпіває її: „полюби меня
взглядом ніжним, безмятежним; (Зникає).

Параска. Давно ви з ним знайомі?

Юрко. Недавно. Та хрін його бери, хай іде своїм шляхом. Побудеш, Оришечко, більш в городі, побачиш не такі дивини. А хвокуси які тут інколи показують? Рота тільки разявиш?

Параска. А коли настане ярмарок, то так би там і сиділа. Тут тобі кумедія, тут тобі каруселя, тут тобі з цирку вилізе розмальований в отакених штанах і почне викрикувати та вигукувати. Реготу, рего-ту і не обереш ся!

Орися. Ой, як то, мабуть все воно цікаво! От ти почала тільки розказувати, а мені зараз все і уявляється ся. Коли-б се зараз ярмарок — майнула-б!

(Голос з хати Марти: „Оришко, де ти там?”).

Орися. Я зараз. Біжу.

Параска. Виходить же трошки згодом. Ждатиму.

Орися. Добре. (пішла).

Параска. Ну чого-ж ви так стоите і не предлагаєте барині ручки? (Бере сама його під ручку). Я запримітила, що, коли ви познайомились з Оришкою, то за мною не так стали упадатись. Дивіть ся, бо я нароблю такого шкандалю, що ви тоді і не очухаєтесь...

Юрко. Хиба я можу порівняти вас з нею. Ви-ж таки горнишная з панськими маньорами.

Параска. (Ідути). Дивіть ся, бо сильно ревнивая і можу на все рішитись.

Юрко. Ви для мене одна втіха, ви для мене... самий найкращий лонський бархат! (Вийшли).

Я В А IV.

Морока сам.

Морока. Насилу я здихав ся цього мужика. Та тут без суковатої палки не певно і ходить. Завтра треба купити суковату.

Я В А В.

Грабиха (входить з хати).

Морока. Ну що балакали?

Грабиха. Балакала.

Морока. Згодна?

Грабиха. Які ви шустрі? Хтіли, щоб сельська зразу піддалась на ваші прохання, піймала ся на вашу вудку? Не велика принада. Треба ще довго гладити її, та не дай Бог проти шерсти...

Морока. Принаймі переказувати, що вона буде в нашім домі за економку?

Грабиха. Переказувала.

Морока. Балакали, що нічого важкого, чорного не буде робить?

Грабиха. Балакала.

Морока. Говорили, що одержувати буде 5 карб., вдягати ся буде в гарну городську одежу?

Грабиха. Говорила.

Морока. Буде у нас, як тая господиня?

Грабиха. Переказала.

Морока. І що-ж? Яка отповідь? Швидче, бо цікаво...

Грабиха. Рішучо нічого, але-ж я запевне знаю, що згодить ся. Доволі показать сільській наймичці канхвету і воно буде все гаразд... Треба тільки трошки пождати, помазати її по губам... Давайте-ж мені хоч карбованця, бо аж в роті пересохло, умовляючи прокляту Оришку...

Морока. (Дає). На візьми.

Грабиха. Ну і я-ж росписала вас так, як в казці: що ви і такий і сякий, мало зірок з неба не знимаєте, що ваш батько столяр...

Морока. Сього вже і не треба було казати...

Грабиха. Але-ж я казала, що вас скоро прізведуть в потомствені граждани...

Морока. Отсе до речи, не мішає...

Грабиха. А потім попадете в дворянни...

Морока. Отсе так.

Грабиха. Розмалювала вас таким гарним, вродливим...

Морока. Без цього не можна: здається на вроду я нічого собі.

Грабиха. Стережіть же її: зараз ітиме по воду.

Морока. Коли-б же тільки з начальства хто не трафив ся?

Грабиха. А то що?

Морока. Як що? Можуть не дати повишення по службі та ще хвормуляр мій помарають.

Грабиха. Е! Та ви полохливого десятку: хочете так робить, щоб і сіно було ціле і кози ситі...

Морока. Тепер такий вік; хочеш бути порядочним чоловіком, то і роби так, щоб ніхто не зневажав твоїх хиб, а коли трафитися зробить добре діло.— дзвони, щоб ішла луна на всю округу...

Грабиха. Ач який прахтишний! Прощайте, треба поспішати на базар... Помагай же Біг і мені бідній буде краще. (Пішла).

Морока. (Один; озирається.) Як раз і нема нікого. Хоч би вийшла на хвилиночку. (кашляє; зазирає в двері).

Я ВА VI.

Хабаревич, трохи згодом Орися.

Хабаревич. Чого се ви тут підкашлюєте?

Морока. (Ні всіх, ні вших). А чи не наймається ся у вас хата?

Хабаревич. Хата наймаєть ся? Щось піздорливе: сьогодня третій вже питає про кімнату. У мене нема ніякої кімнати. А ви хто такий будете?

Морока. Хиба не бачите? (Показує на картуз з кокардою).

Хабаревич. Мало вас тут таких шляєть ся. Може ви який небудь переодягнений?

Морока. Ви, очевидно, або мужик, або безо всякого образовання.

Хабаревич. Іди краще, чортова потороча! От поговори мені!

(Орися з ведрами побігла на вулицю).

Морока. Я і без вашої остраски піду, не турбуйтесь. (Іде слідом за Орицею). Свinya!

Хабаревич. Іди, іди!... „Свinya”. Хм? А може і справді чиновник, а я його так привитав? А, може, чи не до Оришки унадив ся? Се така дівка, що і смерть саму причарує?

Я В А VII.

Марта.

Марта. (З вікна). Слухай, Карпо. Ти-ж нії куди не ходи. Я трохи засну, а вечером підемо чаювати до Багатиренка.

Хабаревич. Спи, спи, моя голубонько, а вечером підемо до Багатиренка. Давненько не були. Підемо, чайку попемо, первачки вишнівочки випемо, в стукальчику по 15 обязательну устругнемо і благопристойно проведемо вечір.

Марта. I благопристойно проведемо вечір, як поглагаеть ся благородним господам...

Хабаревич. I чиновникам.

Марта I лічним дворянам...

Хабаревич. І лічним дворянам... Спи-ж, спи-ж,
я і віконниці позачиняю... (Зачинив, сплюнув).

Я В А VIII.

Морока.

Морока. Ху! Тільки що почав балакаць з Оришкою, аж лихий несе ділопроізводителя. От рахуба!

Хабаревич. Ей Богу се жулік! Чого тобі знов тут треба?

Морока. Я з вами не розговарюю.

Хабаревич. Чого тобі треба?

Морока. Чого? Чого? Нічого. (Пішов).

Я В А IX.

Орися.

Орися. Плаче). Заступіть ся, дядечку, зе мене...

Хабаревич. (Стежить очима Мороку). Орисю! Ти не знаєш сії поторочі ?

Орися. Не знаю.. Все до мене вязне. Як тільки я піду по воду, він за мною і слідкує, лізе з своїми капостями. Я і води не набрала, бо іти бою ся... Дядечку, паночку, хазяїне, заступіть ся за мене.

Хабаревич. Ах він анахтема! Губа не дура. Не плач моя манюсенька, не плач. Хай тільки попадеться мені на очі, я його приструнчу. Не плач же, моя голубочко, посидь, заспокой ся. Чи тобі не обридло кожного дня тягати воду?

Орися. Ні, не обридло. А коли-б надокучило, ви-б же і дня не держали мене, запевнє прогнали.

Хабаревич. Щоб таку обджілочку працьовиту та прогнати?

Орися. За діло. Взяла ся за роботу, то і роби че-

сно, не ремствуй, а коли-б почала ледащити, ви з хо́зяйкою неодмінно прогнали-б геть...

Хабаревич. Бач яка ти: досі мене не розібрала. Я завжди побиваюсь за тобою, пеклуюсь... Сідай бо, серденко, одпочинь, не сором ся.

Орися. Я посиджу, тільки ви не щипайтесь, бо в ту неділю щипонули мене до синяка. Рука і досі здоровово болить.

Хабаревич. То я жартуючи.

Орися. Вам жарти, а у мене синяк.

Хабаревич. Сідай же, не бій ся, не щипатиму.

Орися. (Сіла; павза).

Хабаревич. Ну чого-ж ти зажурила ся?

Орися. Не весело. Нуджусь за селом. Давно не бачила хрешеного, селян своїх.

Хабаревич. І чого-б се мене тягнуло в теє село? Хиба тобі погано тут живеть ся, чи ми тебе пойдом їмо? Ну годі тобі сумовати... Ти-ж бачиш мої достатки; поглянь ось хата і гроший у мене доволі.

Орися. Яке мені діло до панської скрині. Мені аби віддавали за мою працю та не вивертали гроший.

Хабаревич. Добре, ніколи не вивертатиму і жінці скажу, щоб не вивертала.

Орися. Спасибі вам, паночку, спасибі вам, дядечку.

Хабаревич. Бач, як я побиваюсь за тобою: купив тобі кущеточку... спиш тепер не на ослончику... і не мулко, а ти не помічаєш моєї ласки, не зауважаєш щирого до тебе відношеня...

Орися. Дуже дякую вам, паночку, що обороняєте мене, пеклуетесь за мною, бо одна я... ні роду тут в городі нема, ні племени... одна...

Хабаревич. Так, так... одна... ((Щось підсльпівує)). Слухай, чапурушечко, виходь сьогодні ввечері на город...

Орися. Чого-б се?

Хабаревич. (Присьпівє). Побалакаємо...

Орися. Хиба вам зараз нема часу балакати; бала-
кайте собі до схочу.

Хабаревич. Увечері краще ідуть розмови.

Орися. А тепер хиба погано?

Хабаревич. Голубонько моя, рибочко; вийди сьо-
годні, як смеркне; я тобі і гроши і сукню і намисте-
чко...

Орися. На що мені ваші подарунки? Я у вас їх не
заробила. Одержу гроші — за свої намистечко ку-
плю.

Хабаревич. (Присьпівє). Скажи мені: полюбила
ти мене?

Орися. (Здивовано). Вас?

Хабаревич. Шо-ж тут дивного? Мене богатого
хозяїна.

Орися. Бога ви бійте ся. Ви-ж жонатий, давно
давно полюбили свою жінки. Мені колись покійний
батько розказував якось, що по закону християн-
ському, кожний чоловік повинен кохати одного, а
хто переступить закон, того Господь карає. Один
парубок полюбив двох дівчат...

Хабаревич. (Зупиняє). Ех ти молоденьке, зеле-
ненькое і дурненьке... Глянь ти на вколо, придивись
ти пильно на людей, зазирни глибоко в жите кожно-
го і я певен, що ти зроду віку не казала так.

Орися. (Хотіла говорити).

Хабаревич. Постій, не зупиняй. Той, хто раду дає,
той, хто кричить за правість та честність, перший
ламає сей закон. Скажи мені, покажи пальцем, назо-
ви на ім'я чесного та правдивого, який живе по за-
кону?

Орися. Яке мені діло до того, як живуть де які
люди, що ламають закон, але-ж мене іхто не приму-

сить жити не по Божому. І сором вам, хазяїне, і перед Богом і перед людьми знущати ся надо мною, збивати з путя...

Хабаревич. Покинь ти всії сії мрії, забудь все, та приходь, як смеркне, в садок... побалакаємо... там так гарно... і квіточки гарно пахнуть, і...

Орися. Не вигадуйте казна чого... і не щипайтесь, бо кричатиму і жінці вашій рокажу...

Хабаревич. Чого доброго ще бевкне. Дай же поцілую коли так... (Пригортаеться).

Орися. (Плаче). Чого ви туляться? Не щипайтесь.

Я В А Х.

Марта.

Марта. (З хати). Чого се ти тут вештаєш ся?

Хабаревич. Та се я в неї молитви питав. Знає, не забувала, не позабувала, знає. (Орисі). Іди-ж по воду.

Орися. (Пішла).

Марта. Павза. Які молитви? Сатано-ідоле!

Хабаревич. Християнські; не лай ся.

Марта. Що мені у сьвіті Божому робить, куди сковати ся? Мало того, що горілку пєш, обезславлюєш мене на цілу Гончорівку, та ще липнеш до наймички. Всі мене уявляють, всі дорікають, на вулицю не можна вийти. Чого ти до неї вязнеш?

Хабаревич. Ти бачила?

Марта. Бачила.

Хабаревич. Погано-ж ти дивилася.

Марта. Побачу ще вас у двох, вибираї ся з моого добра, щоб я тебе не бачила... Жити буду без тебе, паскудо!

Хабаревич. (Іде в хату). Прошу мені наставлений

не давати, бо я сього не терплю... (Пішов). Bonjour „мамзель”...

Марта. Іди, іди, щоб ти і на очі мої не навертався! Оришко! Оришко!

Я В А XI.

Орися.

Орися. (Несе воду).

Марта. Чого ти так довго по воду ходиш?

Орися. Ні, я хутко принесла.

Марта. „Хутко дринесла”. Коли я ще раз побачу тебе вкупі з чоловіком, візьму палицю і оддубасю. Мало того: зжену з двору, як собаку. Така ти мені зараз гидка, що і дивить ся не хочу. „Мамзель”? (Хутко іде в хату).

Орися. (Одна). Нічого не розумію. За що вона мене лає, за що похваляється бити і прогнати, як погану собаку. Я-ж нічого лихого не зробила, несказала ні одного уразливого слова. Чим же я винна, що хазяїн вязне до мене? Як тяжко жити в чужих людях!

Я В А XII.

Параска та Юрко.

Параска. Оришечко! Не забувай моєї хати; приходь.

Орися. Як буде вільний час і хазяїни пустять — зайду.

Параска. У мене в кухні завжди весела кумпання. Заходять до мене Юрий Василевич, господин городовий, повар панів Крутиносових і много порядошних господ.

Юрко. Да, заходьте; но вам, Орисю, треба буде

одягтись в городську одежду і взутись в штиблети. Сей кустюм не підходить до нашого обчества. Купіть не дорогої синцевої матерії, або сатинету і шийте собі городський кустюм...

Орися. А в цім убранні не можна прийти до вас? Так я краще не піду до вас.

Параска. Чом так??

Орися. Боюсь образити вас своїм убранем, боюсь образити гостій ваших ясновельможних.

Параска. На що так, Орисю, отповідати? Всі ми будемо раді тобі. Поглянь що се за римоня у тебе? Уяви себе в кохточці з бухвами; коротенькі рукавці, перетягнутій ліф... Красавиця!

Юрко. Ви-б тоді були прямо царицею наших балів...

Параска. То я-б тоді по вашому досі не била царицею?

Юрко. Нема ніякого порівнання. Ви і вмрете такою красунею.

Параска. Спасибі за кумплімента.

Юрко. Не стойть благодарності. Орисю! Уяви собі: гарненька кухня Крутиносових... скрізь прибрано... вогні горять... в хаті амбр... духами так, як з бочки тхне... скрізь кавалери. Танер грає на гармонії современні танці: миньон, pas-de quatres і інші, а ви, як тая троянда, поміж нас...

Орися. Спасибі за честь. Справлять одежи нової я не буду, бо і носить її не зумію... Мені і так добре, а ви мені краще дозвольте під вікнами потиняться. Хоч одним оком погляну як се у вас танцють.

Параска. Заходь краще в сім убранні, а то, як одягнеш ся в гарну одежду, то чого доброго причаруєш де кого (Юркови). Заходь краще так, як стоїш.

Юрко. Погуляємо, потанцюємо, закусимо. У нас

на ужині окрім водок... заграниці вина, десерт полагається.

Орися. Що воно таке, де... де?...

Параска. Приходь.

Юрко. Побачиш!

Параска. От в тую суботу заходь неодмінно. — Ага! Як раз до речі: позич мені троячку; я тобі віддам за кілька днів; треба купити де чого.

Орися. У мене нема троючки, а тільки два з гри-
веником.

Параска. Неси сюди, я тобі віддам, як прийдеш
до мене на вечір...

Орися. Добре. Я зараз принесу. (Пішла) в хату.)

Юрко. Гарна дівчина, щира.

Параска. Ну, ну, ну... Ви не залицяйтесь, не за-
бувайте що ви казали.

Юрко. Що я казав?

Параска. А те, що поберемо ся в осені.

Юрко. (Згадує.) Ага. Конешне... Ну і злопамят-
ная-ж ви!

Я В А XIII.

Орися.

Орися. (З грошима). Нате вам. Я знаю, що ти ме-
ні їх віддаси.

Параска. Не турбуй ся... в суботу віддам. Спа-
сибі, сестричко, за допомогу. А ти збирай грошеня-
та, ший кустюм, тоді тебе приймуть в горнишні.

Юрко. А горнишні одержують 6—7 карб., в мі-
сяць, а то і більше.

Ориса. Що-ж вони роблять?»

Параска. Роблять? Нічогісенько не роблять.

Орися. Як нічого?

Параска. Так. Відчиняють панам двери, подають

кальоши, запирають двери, перемивають тарілки, а то більш перемивають панські кістки,—от і вся робота. Прощай, душко!

Юрко. Прощайте. (Ідуть; вертають ся). Ще єсть недорогая матерія—сатинка, дуже гарна, кріпка, виносу її нема... всякі колірі... і не линяє... (Наближається до Орисі). Як смеркне,—ждіть мене сьогодні отут коло свого двору.

Параска. Чого ви там шушукаєте? Ходімте.

Юрко. Не турбуй ся. Ну і нетерпляча-ж ви, і ревнива, і злопамятная. (Ідуть під ручку).

Я В А XIV.

Орися (одна).

Орися. І сей каже, як смеркне, виходьте, і хазяйн каже, як смеркне, виходьте і о той куций те-ж каже, як смеркне, виходьте? Шо воно? Ніяк не зрозумію. Чи їм' мало съвітлого Божого дня, що ніяк не зберуть ся до схочу набалакатись, ніяк не розміркую. А-а! Нікуди не піду я з хати сьогодні... хай собі тиняють ся... В суботу до Параски... І цікаво,— і боязко. Ну, а коли хто скривдить? Хто-ж тоді мене оборонить, захистить? Наважусь, піду. Може і в них так точнісенько, як у нас вечерниці? Занудилася я таки за селом; і мова не тая, не ті звичай. Не чую я і пісень своїх, не чую сопілочки, скрипиці, бубна. А гарно грає на бубні дядько Панас! А як чудово та жалібно грає на скрипиці сліпий Микита оцию пісню; аж серце стикається, коли він почне її грати. (Слышу:
„Горе-ж мені на чужбині,
Зовуть мене заволокою”....

Я В А Х V.

Горленко.

Горленко. (Вийшов з хати; слухає). Яка гарна, народна пісня. Так і чутъ, що сам народ склав ї. Наче хмарки ті пливуть сї мелодії і глибоко западають в душу... Так і чутъ журбу народню... (Павза) Орисю! А ву гарно съпіваете.

Орися. (Сполохнувшись). Де там гарно. От коли ви, паничику, почули у нас на селї Степаниду Василенкову, не так би здивували ся. То-ж таки соловейко! Так і щебече, так і заливається ся, так і тьохка... А я так собі, нікчемниця... під носа собі.

Горленко. Яка бо ти, Орисю, скромни ся? Безо всякої лестки кажу правду і брехати не мав і не маю в думцї. Дивно мені, Орисю, що коли я з вами заблакаю, ви зараз бачите щось таке підзорливе, бачите якогось ворота... Але-ж знайте, що і в думцї на віть не мав і не маю сказатъ що небудь образливе.— Чого се так? Скажи?

Орися. Чого? Того, що всї ви кажете одно, а думаете друге. Хиба ви щиро все мені промовляєте? (Хоче іти).

Горленко. Ти не віриш нї одному моєму слову, тікаеш від мене! Постій, Оришечко. Я думаю, що тікаеш від мене через те, що дивишся на мене, як на якогось шпетного панича, який не може товарищуватъ з селянкою.

Орися. Авже-ж. Ви панич... одежа у вас така що...

Горленко. Постій, голубко. Я такий же селянин, як і ти. Мій батько, мати живуть в селї і прості люди. Одягаю-ж я сю одежду, щоб не бути оригіналом, не хочу щоб на мене звертали увагу. Та хиба тобі не все одно,, яка в чоловіка одежда? Чи вона-ж по твоему опреділяє душу, почуття? Ех коли-б ти змогла

пізнати мое почутє до тебе, коли-б ти зрозуміла шире коханє? Поглянь на мене своїми гарними очинятами, промов мені одно словечко? Ну чого-ж ти засмутилась, засоромилася? Скажи мені, чи ти кого небудь любила, чаувала? Скажи? Ти мовчиш. А може ти покинула якого небудь коханця там... на селі... Ну чого-ж мовчиш?

Орися. Я любила і тепер люблю.

Горленко. Кого?

Орися. Свою покійну матусю, покійного батька, а свого хрещеного не промінюю ні на кого — от все мое коханє!

Горленко. Чиста душа! Душа, як скло, як кринична вода! Тебе викохала сама природа, тебе вигодувала сама земля. За що-ж ти любиш свого хресного?

Орися. Я і сама не знаю. Серце-ж мені промовляє, що він добрий, чесний. Чотири роки, як вмер мій батько, а матери не памятаю... (Трохи не плаче). Згадую я зараз батька, його виразні, бліскучі очі, його бліде обличя... памятаю його заповідь... Сі слова, сей заповідь і досі в моїм серци: „щиро працюй, будь чесна, нікого не ображай, молись за грішну душу”. Сі слова, наче хто викарбував в моїм серци. — Хресний тепер у мене замість батька, неньки...

Горленко. Орисю! Я тебе люблю! З тобою, серце, куди хочеш, і що хочеш!

Орися. (Не вірить; весело). Яка се я кумедна на сьвіт народила ся? Нема у вас в городі такого, який би не кохав мене. Хто-б не трафив ся мені отуть в городі: чи на дорозі, чи на вулиці, чи в хаті — всі мені — і старий, і малий, і куций — всі в один голос, нібито умовились: „кохаю, кохаю, люблю широ кохаю”... Жила я в селі і сього ніколи не чула. Е, ні брешу. Колись ми вкупі з маленьким дяковим синком в кукли грали ся. Граємось собі та граємась, ко-

ли-ж він і каже мені, що я жінка його, а кукли дітки наші і „кохаю” каже... і раз якось поцілував мене (Кинулась до Горленка, але схаменулась).

Горленко. Дитинка гарнесьенька! Ти така чарівна, що тобі кожний се скаже. Повір же мені, що я тебе кохаю без міри. (Хоче поцілувати).

Орися. (Одпихає). Годі, паничiku, годі, не займайте мене, любить собі кого хочете, а мене не займайте.

Я В А XVI.

Хабаревич, Марта.

(Вони гарно одягнені, ідуть до гостині).

Хабаревич. Дивись, дивись, як квартирянт заканихволює!

Марта. Бачу, бачу. Що се таке за сором. (Мало не плаче). Обезславлюйте мій рід, обезславлюйте!

Хабаревич. Поздравляємо. А-а! От тобі і хвершал, от тобі і квартирянт, от тобі і родственник! — То-то ви книжки та газети читаєте! Так, так... Прошу розійтись.

Марта. На кухню!

Горленко. (Зупиняє Орисю; тая засоромилася,— побігла в хату).

Хабаревич. (Ідуть під ручку). Страшенно не терплю безправственности!

— З А В I С А. —

ДІЯ ТРЕТА.

ЯВА I.

Хабаревич і Марта.

(Сидять на ганку. Здалека десь съпівають. Вечір).

Хабаревич. І давно пішла?

Марта, Годин з дві...

Хабаревич. На що пустила дівку? І буде що тижня проситись та пропадати...

Марта. Нехай ходить.

Хабаревич. Чого так?

Марта. А того, що коли сидітиме дома — найсть богацько, а піде до гостей, — там її нагодують. — Економія на харч.

Хабаревич. Гарна річ, гарна.

Марта. Щоб ти знов.

Хабаревич. Куди-ж повіялась?

Марта. До Параски.

Хабаревич. До якої?

Марта. Здається служить за горнишну в панів Крутиносових.

Хабаревич. Так, так... Чого ти на мене свої баньки випялила? Не турбуйся; тепер я не маю до неї ніякого видношення. Добре бачила? Як собі хочеш, а такого квартирянта треба по боку, хай переїздить, шукає другої кімнати, бо я не можу попускати безправственості.

Марта. А по моїому хай живе.

Хабаревич. Заступайся, заступайся, бо він твій родич. Добре; обороняйте, тільки потім побачите. Я вмиваю руки, а ви цяцькайтесь. От я чув, що він

хоче одружити ся з Оришкою. Бреше, готов голову на отрізь покласти, бреше.

Марта. Сього не може бути.

Хабаревич. А ї тобі кажу, нароблять сорому: так собі будуть жити граждан-ським.

Марта. Ой лишечко! Він же мій рідь обезславить. Оришка хамка, репанка.

Хабаревич. Нічого обеславлювати, бо батько Андрія Горленка мужик, робить колеса в Осняках...

Марта. А хиба ту забув тітку мою Секліту Івановну? В ней-ж єсть племянник, а він охвицер. Так що рід наш не аби який, а обер-охвицерський.

Хабаревич. (Шуткує). А мій дідь був колись знайомий аж з трома генералами.

Марта. Не грузуй з мого роду. Я нічого не кажу про твій рід, я нічого не кажу про твого свекра, я нічого не кажу про те, як жінка його поступила в хористки, я нічого не кажу про твого кума Горбача, якому жінка вибила око — і слід, — я нічого не кажу про твого рідного брата, який злигав ся з кирпатою наймичкою і що місяця платить по суду сім карбованців — і ти не займай мого роду.

Хабаревич. Не займаю, а кажу, що треба погнати з двору Горленка, бо він сплутається з Оришкою і нам сеє буде неприємно... Тепер я добре зрозумів сього чоловіка. Книжечки, газетки читають, квіточки засушують. О! тепер я знаю, на що він зіля збирає.

Марта. А на що?

Хабаревич. На привороти, отво-ро-ти — ось на що! Дівчатъ поїтиме о тим зіл'ем, о тими квіточками і конешнє, причарує. І я запевне знаю, що і дітій у них зроду не буде, бо єсть у него небезпремінно така трава... Геть з хати, геть з двору, господин хвершал! І тепер десь видно з нею, бо ні того, ні другого нема. Ходім, стара, в хату. Замкнемось.

Марта. Хай на дворі ночує, коли любить пізно гуляти.

Хабаревич. Хай ночує хоч під тином.

Марта. О! Здається квартирянт?

Хабаревич. Ходім. Постукає, видчиню. Ходім мерещий, бо і того госпідського Гаврила несе сюди лихий. (Пішли).

Я В А II.

Торленко, Латка.

Латка. Ха, ха! Поховались, позамикались любе-сенькі.

Горленко. Коли-ж по всяк час лякаєш їх пістолем.

Латка. Нічому лякати, бо він зіпсований.

Горленко. Скажи мені, на що ти вимантачуєш гроши, коли сам заробляєш силу?

Латка. Не одному сотню зробив я варистих і лежанок, підвальн доволі збудував, доволі гроший перебрав, а на Хабара злив. Старий Карпо підманув моого батька і купив сю хату за 100 карбованців.

Горленко. Так дешево?

Латка. Хиба я тобі не розказував? Слихай. Років шість тому назад на Петра і Павла, коли мій батько святкував день свого янгола, Хабар підпойв моого батька і той з піану продав сю хату за 100 карб., тоді як вона на поганий кінець коштує тисяч. Після смерті батька, я-б тут оселився, а то сей катюга-Хабар. От і мищуся ся. Не опухне, не змарніє, коли дасті мені на похтміля якого небудь гривеника. Не іти-ж мені просити у незнайомих? На що-ж тоді і родичами зватись? Е, та я бачу, любенький паничику, ви мене не слухаєте, замислились... А ну-ж погляньте мені в очі. Так, так і єсть... Чи не закохалися ви часом в кого? А-а! Догадуюсь... Орися... Та за нею бі-

гає цілий куток... І той Юрко галянтерейний—підстережу, відячу по перше число — і той чиновник „папашин синаша” Морока і твій хозяїн коло неї півніком стрибає. Оришка мені жалілась, що не дають її спокою, все лізуть до неї... От пристали, наче чорти до горілого пня...

Горленко. Справжнє почуття нікому зроду не передається, справжнє кохання — се таємниця серця, але-ж я не можу втерпіти, щоб не сказати тобі людині чесній, щирій, як я закохався в чарівну Оришечку! Вір, що вона подобається мені за свою чисту ідеальну душу. Її погляд, вираз обличя, вираз красивих, замисленних карих очей слідкують за мною і в день і в ночі. Горе мое, що я не маю сил, не маю съміливості вимовитись перед нею. Як дитина покірно ходжу за нею і як дитина покірно згодився на все, аби тільки вона була моєю. Отце зараз купив її букваря... Захоче—буду вчити грамоти... А нарешті попрошу в неї згодитися на шлюб.

Латка. (Чуло). Спасибі. Андрієчку, за твою щирість, честність, спасибі. Я так і думав, чорт би тебе побрав, що так і зробиш. Ех! Коли-б ти знав бридкі погляди трохи не всіх наших майстрів, або сих Морок, Юрків, погляди на дівку, порвав би ти на собі волося. Ваш же погляд чудовий. Ех, чорт би тебе побрав, і погуляю-ж я на весіллі! I-i!... То-то бачу я: засмучений, аж от воно що... і горілкою трошки попахає...

Горленко. Випив, братухо, чарок зотри, щоб розігнав журбу, бо так чогось сумно.

Латка. Не сумуйте. От я: як засумую, той... напуся.

Горленко. Ну ти навіть не сумуєш, а радієш. Задро мені, що ти мабуть і горя не знаєш.

Латка. Богато казать. Зазнав я того горя змале-

чку; як зостав ся один, як палець, поміж чужими людьми. Оцурав ся мене батько і жив я у шевця: лизав не раз чужі тарілки, поки став на ноги. А тепер я сам собі пан; зароблю—пропю, не зароблю—так сиджу. А ви не журіт ся, сюди-туди поверніть ся; побачите Оришку... і все пройде. Ну помогай же Біг на все добре... Мене нема—я зчез... (Відходить). А на весілі, чорт би тебе побрав, і погуляю-ж... Охो, хо, хо!... (Пішов).

Горленко. (Задумав ся; іде до дверей). О! замкнені — і так рано. (Стукає).

Я ВА III.

.Хабаревич.

Хабаревич. В останній раз я вам відчиняю.

Горленко. Хиба-ж тепер пізно?

Хабаревич. Ідіть собі в хату і не розсуждайте.

Горленко. (Хотів щось сказати, але пішов в хату).

Хабаревич. Не видно бісової дівки... (Озирається). І жінка не спить... (Позиває). Охо, хо! Гріхи наші тяжкі! Іде в хату, замикає.)

Я ВА IV.

Орися.

Орися. (Біжить до ослончика. Сідає з несили. Вона втомлена, ледве диші). Ой, ой! Втікла від сорому, від наруги! Наче з клітки вилетіла я з тієї Парасчинської кухні... Нареготались, наглузувались з мене, що я і мужичка—шмаровозка, що я і зъвірюка, бо не вмію висловляти ся по їхньому, що і черевички у мене як постоли і руки в мене, як підошви... Які гндкі люди. Ще мало не побили мене. А за що? За те, що якийсь лобуряка хтів пощілувати мене, а я стусонула

його. Спасибі таки Юркови—оборонив мене. ·Він один хороший поміж ними такий увічливий... Ні, хай йому враг... Зроду не піду я туди!

Я В А В.

Ю р к о.

Юрко. (він трошки п'яний; з фляшкою; з зразка ми). О! А ви тут! Добре зробили, що втікли від сих харцизів... Всі ці паничі, які бувають у Параски, не варті вони доброго слова і дівчата—мерзота одна. Глузували через те, що ти найкраща за всіх: взяли завидки...

Орися. Нога моя не переступить Парасчиного порога...

Юрко. І не ходи: Параска погана людина, не щира.

Орися. Чого-ж ви завжди вкупі з нею?

Юрко. Де там. То вона слідкує за мною, а я її не люблю. Вона моя знайома і тільки. Хиба-ж я тебе прірівняю до неї. Ти-ж красуня і мені до вподоби. Не віриш? Повір. От як я тебе щиро люблю! Обіщав ся —і приніс зразків (показує). Я знаю, що не хочеш справляти городської одежі, але-ж повір мені, що, коли ти попала в город, то треба привчитись до всього городського. До роботи нехай в тебе буде се убранє, а в праздник повинно бути городське... А як воно тобі буде личити! Ех! Не полиняєш, а навпаки покращаєш. Всі горнишні і сама Параска луснуть від досади, що така красуня... Тоді я, хлопець, як сама знаєш, делікатний, можу сватать тебе, як делікатну городську барішню.

Орися. Ой, щось воно не так. Підурюєте ви мене.

Юрко. Я? Мало-ж ви мене знаєте. Ну, вибирайте-ж собі матерій, яка вам подобається. (Весь час палить сірички).

Орися. О ся. Так аж горить... а от ся наче от-от розцівів бузочок і листочки такі точнісенько.

Юрко. Ето-сірень; а се мадеполам—22 і пів коп. на цілий штуці 10 процент скідки... Яка вам до вподоби? Я цілий кусок принесу: мені наплювати.

Орися. Як се так даремно?

Юрко. Конешне.

Орися. Ні, я даром нехочу.

Юрко. А як же?

Орися. Я куплю за свої.

Юрко. Довго прийдеть ся зароблять гроший, бо кусок сірені коштує 25 карбованців.

Орися. Ой лищечко!

Юрко. А ви-ж думали. Завтра принесу подарую.

Орися. Мені якось ніяково... Не треба паничичку... Ні, ні не треба... Се такий подарунок... Не хочу, не хочу... А і цікаво з другого боку... Гарнесенький такий колір бузочку... все цвіте все цвіте... А вам же за се нічого не буде?

Юрко. За що?

Орися. За те, що визьмете для мене?

Юрко. Визьму тай заплачу... (Жди як раз же). Заплачу, ей Богу, заплачу, тільки з тією умовою, щоб ви мене полюбили, не цурались. (Виймає фляшку, пє).

Орися. Що се ви пете?

Юрко. Се я приніс для себе. Легеньке винце, не хочете? Прямо так як бальзам... так гарно на серци... так і розливається по всьому тілу... Випийте... воно солодке... дамське...

Орися. Спасибі. Я нічого зроду не пила. А може воно міцне?

Юрко. Боронь Боже. Хиба-ж би я частував вас міцним? Не така я людина... (Пє). А-а! Яке смашне, яке солоденьке... Випий же, ковтніть!

Орися. Помочу трошки язика. Попробую трошечки... (Пє). Ой, ой, яке-ж пекуче!

Юрко. Насилу таки наважилась... Ну що, яке?

Орися. Пекуче. Спасибі-ж вам. Прошавайтے, піду в хату, бо вже не рано.

Юрко. (Держить її). Куди, куди? Сьогодні я тебе не пущу... ми підемо ще в гай.

Орися. Що се ви вигадуєте... тепер же пізно... не піду я зроду нікуди.

Юрко. О, мій бархать! (Хоче поцілувати).

Орися. Ну, ну, рукам волі не давайте.

Юрко. Коли ти мене не полюбиш, я не знаю, що з собою зроблю! Я... я з мосту кину ся, або застрілю са, або сірників ковтну!... Ходім зараз в гай... там тепер так гарно... Завтра принесу сирені...

Орися. Паничiku, паничiku, нехай другим разом... вранці, в неділю... пустіть мене...

Юрко. (Тягне її силою).

Орися. Пустіть, пустіть, бо кричатиму.

Я В А VI.

Параска.

Параска. Так я і знала.

Юрко. От тобі і маєш!

Параска. Так ось де ти, собако; так ось куди тебе занесло? Ну вертай же мені зараз мої гроши, харцизяко, скидай мені зараз піджак, який я тобі за свої справила. Скидай, бо кричатиму на всю Гончарівку.

Юрко. Оттак попав ся!

Параска. А тобі, мужванка, поганка, покажу як одбивати моїх женихів.

Юрко. (Парасці). Представ, моя голубочко: сама вяне до мене, як репях той.

Параска. Гроший твоїх не віддам, репанка-чортова!

Орися. За що-ж ти мені не віддаси моїх двох карбованців, які я заробила; цілий місяць працювала, спини не розгинаючи.

Параска. Не дам і годі. А ти іди за мною! Ач? Я його, як доброго, вдягаю, плачу за него довги, підjak йому справила, а він тут коло сієї мугирячки... Ну, іди за мною!

Юрко. (Покірно бере її під руку).

Параска. (Ідучи). Мерзавка!

Юрко Шантрапа!

Орися. (Одна.) Господи! За що Ти гніваєш ся на мене, за яку провину караєш мене? Цілий місяць заробляла я ту копійку, позичила її як добрій, думала допомогти, а вона вилаяла і не віддала? Хай же тобі на подзвіння мій кріававий заробиток! Думала, що Юрко мене одну любить, бо заступав ся за мене, наче щиро поводив ся, аж і тут брехня, хотів підмануть, любить другу. Куди се я попала ся? Чи думала-ж я, що тут в городі надо мною будуть так знущати ся? (Іде в хату). О! Замкнено! Що-ж його робить?

Я В А VII.

Морока.

Морока. (Підкрадається до Орисі. Піймав її).

Орися. Ой Боже-ж мій! Пустіть мене благаю вас.

Морока. Кирпичка моя! Чого ти тікаєш, хиба я кусаюсь?

Орися. Чого вам треба, чого вязнете? Сказано раз—не буде діла; той не буде. Шукайте собі панночки. Може знайдеться така дурна.

Морока. „Панночки, панночки”.

Орися. Не давіть моєї руки, бо кричатиму...

Морока. Мій папаша дає мені зараз що місяця 20 карб., а от коли є видержу іспить на перший чин, то мій папаша даватиме 50 карбованців.

Орися. А мені що до того. Ідіть собі, не лізьте.

Морока. А яка бо ти недогадлива—вдвох проживати все будемо. Розуміш?

Орися. Як же не розуміт? Розумі?, як Божий день. Се ви мене купити хочете? І не сором же отце вам. Як цяцькою якою ви хочете побавитись, а потім кинути. Се-ж так зрозуміло. Не тому мене батько вчив.

Морока. На тобі зараз грошій.

Орися. Подавись ти ними. Пустіть мене!

Морока. Не пущу.

Орися. Благаю вас, пустіть.

Морока. Не пущу. Ходім до нас.

Орися. А коли так, то на ось тобі... (Нагиляється, бере жменю піску і кидає межі очі).

Морока. (Протирає очі.) Чисто очі засипала. Тривай же, протру очі, я тебе зараз впіймаю, не втечеш.

Орися. (Кинулась до дверей), Замкнені; (Одбігає до бардана). Люди добрі! Ратуйте! Обороніть мене хто небудь! Знущається ся, катують мене. Захисти ме не, жива душа!

Морока. Не втечеш; ось ліве око протру.

Я В А VIII.

Латка.

Латка. (Став на фіртці). Нікуди ти від мене не втечеш.

Орися. Гаврилечку, голубчику, оборони мене від цього сибірного....

Латка. (Спокійно). Геть мені зараз!

Морока. А ти хто такий?

Латка. Чого ти лізеш до нашив дівчат?

Морока. Вона не твоя!

Латка. Та і не твоя. (Спокійно виймає пістоль).
Тікай, поки ще живий.

Морока. (Впав на коліна). Ой Боже-ж мій! Не стріляйте: я ще-ж жить хочу... у мене служба, невіста з приданим... на тобі карбованця...

Латка. (Бере його гидло за комір). Я тобі дам такого карбованця. Феть!

Морока. Ой! Ти мене бий, ти мене вдар. візьми карбованця, а сорочки крохмальної не мни...

Латка. (Пустив його). Тікай, щеня!

Морока. Покинь пістоль.

Латка. Тікай і сюди не завертай.

Морока. Тільки не стріляй. (Оглядаючись, тікає).

Латка. Тривай, я тебе ще добре налякаю. Отам держіть злодія! Онде побіг попереду. Держіть його! От-та-та!... (Пішов).

З В А IX.

Хабаревич.

Хабаревич. Що се тут за галас?

Орися. (Плаче).

Хабаревич. А-а! Се ти, моя перепілочко. Тсс... мовчи... тихенько... іди зараз в садочок. (Пригортає її). Тихше, тсс...

Орися. Ідіть до своєї жінки!

Хабаревич. Тихше бо, тсс... ходім мерщій.

(З хати голос Марті): „Карпо! хто бо там на вулиці репетував?”

Хабаревич. Зараз іду. От ще уїдлива жінка. Не

іди-ж зараз в хату, бо жінка авахвиста прочитає що спізнила ся. (Пійшов).

Орися. І хозяїн знущається і жінка хоче прогнать як погану собаку! До дому, до дому, до любого хресного! Без хліба буду пухти там, але-ж знатиму, що ніхто не буде мучити моєї душі! От які наші заробітки!

Я В А Х.

Горленко.

Горленко. (З букварем). От добре, що побачив тебе. Оришечко! Купив ось я тобі букварчика, візьми його і, коли у тебе охота вчитись грамоти, я тебе вивчу. (Дає їй букваря).

Орися. (Вириває з рук букваря, кидає його; з зашалом). Геть від мене, одійдіть! Годі глузувати надо мною? Чи вам всім бажанно знущатись над бідною сиротою? Чого ви хочете від мене? Чого всі ви лізете до мене? Думаєте, що дурна, проста пічого не розумію, що коли з села, мужичка, так вам всім і потуратиму? Так ні-ж, ні! Ви держите в одній руці букварчика, а в другій каменюку гостру, якою хочете вбити мене! Не діждете, не діждете! (Пішла; з ганку). Не доведеть ся, не доведеть ся! (Пішла).

Горленко. (Стойть засмучений, здивований).

— З А В І С А —

ДІЯ ЧЕТВЕРТА.

Я В А 1.

Грабиха, Орися (з кошиком).

Грабиха. Переходь, кажу, послухай мене.

Орися. І слухать не хочу.

Грабиха. Жалкуватимеш.

Орися. Ніколи не жалкуватиму.

Грабиха. Переходь, не будь така уперта. Як пані тая, ні роботи, ні клопоту, все до твоїх послуг... І гроший буде сила, і одягнешся як панночка, і...

Орися. І нічого мені не треба, опухну краще з голоду, ніж продам себе.

Грабиха. І чого бо ти така уперта? Подумай. — (Витирає голову червоною хусткою).

Орися. Не хочу я про се думати. І не сором отсевам, тітко, підмовлять мене на лихе? Я думала, що ви любите мене, аж і ви бажаєте моєї згуби. Всі, всі до одного бажаєте цього. Так ні-ж! Ні яка принада мене не відманиТЬ! Не довго будете знущатися на до мною, бо настане бажаний час і кину я се пекло! Бувайте здорові, тітко! Бажання ваші—багно; хай там купаються другі, а я не буду. (Пішла на вулицю).

Грабиха. (Одна). Уперта дівчина: тікає вже. — Пропала-ж моя справа з нею, пропали і гроші. Думала, що зароблю десятку, аж поживилася як Хома на вовни... Чим би її приневолити, повернуть діло так, як мені бажається ся? Постій же коли так! Я з тебе зроблю шовкову, покірливу. Стара зараз спить в сінцях, а старий на городі. Піду в хату, пориюсь в

комоді, що небудь вкраду, тай піду собі нишечком, а тим часом прокинуть ся старі, скоплють ся і на теж, поганку—репанку, паде підозріння—от тоді ти моя. Потягають по судах, потрусять, проженуть з місця, ні одна собака не прийме, оттоді до мене прийдеш, мені вклониш ся. Тоді ти моя... все з тобою зроблю... (Скрадається в хату).

Я В А II.

Горленко.

Горленко. (Іде до дому). І досі не можу заспокоїтися після того, як кинула вона мені букваря. Ні, мабуть, такий я вродився. Чи вона не зрозуміла моого широго, справжнього кохання, чи, може, я бридкий для неї. Чи, може, думає, що погратись тільки хочу. Яка-ж каменюка в руці моїй, який поганий вчинок готую я для неї? Не думай же так про мене, моя кохана, моя чарівниця. Сьогодня до неї моя промова і, коли не згодить ся бути моєю жінкою, моїм товарищем, моїм порадником, пропало тоді все для мене на сьвіті! Важко на серці! Де-ж ти, озови ся? Прийди до мене, моя мрію? (Іде в хату і зустрічається з Грабихою).

Я В А III.

Грабиха.

Грабиха. (Вона стурбовано вискочила з хати). Добриден!

Горленко. Добриден! (Пішов).

Грабиха. Ху-ху! Так злякав мене отсей ідол. Тільки що хотіла сковати каблучку, аж тут він. Руки затремтіли, наче від пропаснії... і каблучка моя випала з рук і закотилася під комоду... Не витанцювалось!

Я В А IV.

Орися (вертається з кошиком).

Грабіха. Ну що ж, красуню? Так таки і не підеш до Мороки.

Орися. (Рішучо). Так таки і не піду.

Грабіха. Се твоє останнє слово?

Орися. Останнє.

Грабіха. Тобі місце в раї, уперта хохлушки! У-у!
Репанка! (Пішла).

Орися. (Одна). Штовхайте, штовхайте, бйте, знуцьтесь, поки я тут у вас в городі, бідолашна. Та не довго, не довго... Скоро, скоро полечу я до дому, до любого хресного. (Радісно маріє). І-і згадую як во сні своє село. Он-де маріє невилка хатинка моого хресного... вся в тополях... он-де знайомі дівчатка-щебетушки тихеньку пісню затягли.... Аж серце щемить,—так поважно лєть ся вона. — (Съпіває):

„Ой кохав тебе,
Потішав тебе,
Та як мати дитятко,
А тепер мене ти покинула,
Як на мори утятко”...

Я В А V.

Марта (трохи згодом Хабаревич).

Марта. Чого се ти тут розквокталась? Іди перемиваї моркву! Съпіви, съпіви! Та ще і мужицькі! Останнimi часами я тебе не пізнаю, а все через те, що з хлопцями гасаєш, козу водиш. От і зараз: як ти почистила мені моркву? За що гроши плачу, на що держу, дармойдко? За те, що пісеньки съпіваєте?

Хабаревич (З саду); з подушкою, з поганеньким рядном з котом, або мопсиком). За твоїми, жіночко,

пісеньками і я прокинув ся. (Позіхає). Ху-у! Та і добре, що раніш прокинув ся, бо сьогодні-ж треба не пропустить случаю зйти до свахи піднимати янгола. А добра людина і добра мода, жінко. Учора була іменинниця Ольга Макаровна, а сьогодні знов янгола будемо піднімати на небеса... і знов хлапнемо, похиляємо жуліка і в стукачочку по злоту обязательну пограємо...

Марта. Хороша вона і богата; поглянь, які були учора страви: і морожене і бламанже і пирожне, і вертута. Сказано: богатому чорт і дітий колише. А чим була раніш: міщенка тай годі; і батько і мати торгували картофлею, редъкою, капустою, огірками, а от що значить одружилася... Якого бо він має тепер чина? Партикулярного, чи що?

Хабаревич. Не парткулярного, а титулярно-го советника; дослужить ся і до надворного советника... За покореніє Кавказа — от як і я — має медаль.

Марта. Одягну-ж плюшову мантіллю, бо ти загримітив, в якій була дяконуха? Ач! так мені зробилось заздро, що я, чиновниця і не одягла найкращої палиринки, — не повіриш. Весь вечір не проговорила зо мною ні одного слова: все так і пишається ся, все так і пишається ся, пику задрала: наділа сама палиринку з котячою бахромою і куражить ся. Нічого. Зібю твою пиху: одягну сьогодні плюшову мантіллю, кружевну наколку, то сама перша підійдеши до мене і забалакаєш.

...Хабаревич. Одягай, одягай що єсть у тебе найкращого — такий дом, такі люди і я добре почищу свого сюртука...

Марта. Не одягав би ти свого чиновничого, бо лікті попротерані і блицьть.

Хабаревич. Тим більш почуту, тим більше шани, коли бачуть на тобі старий, заслужений сюртук. Та

ти сього не розуміш, куди тобі! (Іде в хату).

Марта (до Орисії). Ну, чого-ж стойки, не знаєш діла! Іди перечисть моркву, та варисту затоплюй.

Орися. Не хочу я топити вашої варистої.

Марта. (Здивовано). З якої речі?

Орися. Розчитайте мене, дайте бумагу і піду я звідсі до дому, в село.

Марта. Ну ми з тобою увечері поговоримо, — Ти-ж наймала ся на рік. Варисту топи!

Орися. Протоплю і розчитайте мене!

Я В А VI.

Хабаревич.

Хабаревич. Хто се у нас в комоді рив ся? Чисто все перекидано верх ногами.

Марта. Ой лищечко! (Побігла в хату).

Хабаревич. Ти зараз куди ходила?

Орися. За крупами до Соломона,— ось вони.

Хабаревич. Нікого не було?

Орися. Була тітка Лізавета. Хазяїне, розчитайте мене, піду я до дому, занудилася я...

Хабаревич. Чого се тебе туди тягне?

Орися. Обридло тут.

Хабаревич. А ти не тікай від нас, живи у нас, моя ти чечотушко!

Я В А VII.

Марта.

Марта. (Голосить). Що його в сьвіті Божому робить? Ой, Боже-ж мій! Птось вкрав золоту, весільну каблучку! Ой пропала-ж я, пропала! Оришко, подавай зараз, бо в поліцію піду, все одно знайдуть. Се ти вкralа, ніхто другий. То-то ти просилась в

село. Чуєш, Карпо, вона отсе зараз просила роши-
ту. Подавай каблучку!

Хабаревич. Подавай мені! Ач яка! Зібралась до
дому в село і каблучку потягла. Добре діло! (Кри-
чить). Подавай!

Орися. Бога ви бійте ся. Я не брала і не бачила
вашої...

Марта. Брешеш, бо се свій потягнув...

Хабаревич. Чужий зроду не візьме!...

Орися. Не доторкалась я зроду до чужого і, по-
бний мене сила Божа, коли я що коли взяла, або
вкрадла. Мене-ж і дома в хаті весь час не було.

Хабаревич. А то, може, і справді не вона.

Марта. „Може не вона”. Холера-б тебе скрутила.
Заступай ся, заступай ся, волоцюго!

Хабаревич. Прошу не лаять ся! (Кричить). Подавай
каблучку! Ах ти-ж, паскудо, злодійко! Убю!

Орися. Що хочете робіть зо мною: бийте мене,
катуйте, а я ще брала у вас нічого. Хай мені руки
всохнить. Підметала я при вас хату і нічого не бра-
ла.

Марта. А каблучка-ж гарна! Я надіну, сусіди тіль-
ки лупають очима. Вчора своїми власними очима ба-
чила, а тепер нема! Подавай!

Хабаревич. Піду зараз в участок, одягну свою
медаль, а ти не пускай її в хату, а то ще підкине...
Потруси її пошукай там в її одежі... (Пішов і хут-
ко вертається в сертуці з медаллю; в руках ціпок і
шапка дворянська).

;

Я В А VIII.

Сусід (з за тину).

Орися. (Плаче). Не брала я. Ідти, ради Бога, шу-
кайте, трусіть мене, роздягайте мене, а тільки не бра-
ла я.

Марта. Ну, ну базїкай. Весільна каблучка, золота каблучка!

Сусід. Сі деревенські наймички, яку не візьми, як тільки влізе в город, то перше діло починає красти панське добро. Ач яка чорноока! Ви її, хазяюшко, канчуком добре, за коси потягайте — зараз віддасть, панькатись з такими швайками нічого. Карпо Іванович хай ідуть в участок, а ми гуртом одполо-суюмо. Наше діло сусідське — допомагать сусідови.

Марта. Так ти і тепер не віддаси почеськи?

Орися. Нічого я не брала у вас, нічого і не віддам.

Сусід. Така вона, що віддасть. Не на те іде: се злодій 5 проби, знає на що заздритись... От я піду пообідаю, а потім принесу березової каші; повірте мені — віддасть, як одполосуємо. (Пішов).

Я ВА IX.

Горленко.

Горленко. (Вийшов трохи ранійш) Кого одполосуєте?

Хабаревич. От вам: ваша коханка, от вам ваша цяця, яку ви хвалите — злодійка.

Марта. Весільну мою каблучку вкрала. Подавай, бо розтерхаю. (Хоче вдарити).

Хабаревич. Не займай, бо тепер такі часи.

Горленко. Шо я чую? Не може бути, щоб ся чесна дівчинка поквапилася на чуже. Ви-б краще пошукали, може, вона закотилася куди?

Хабаревич. Я вас попрошу не мішати ся, а коли ви обороняєте її, — беріть і цяцькайтесь.

Горленко. (Підходить до Хабаревича). Упевняю вас, що вона не візьме зроду.

Хабаревич. То се по вашому виходить. — стань те поодаль від мене — що се я вкрав?

Марта. Або я?

Горленко. Я сього не кажу, тільки, може, хто другий, може ви помиляєтесь?

Хабаревич. Прошу не лізть в наши хазяйські справи. На мій погляд, той хто злодія обороняє, той і сам... (Затулив рота).

Горленко. Ви--ж досі запевне не знаєте, не доказали, що іменно вона вкрадла. Се ваше підозріння і тільки...

Орися. (Плаче). Божу ся, заприсягаюсь всім, що зроду-віку нічого ні у кого не брала.

Хабаревич. Зараз виявить ся!

Марта. Потрусимо!

Хабаревич. І попрошу вашу милості очистити нашу квартиру, бо ви мені не до вподоби.

Горленко. Я давно хотів переїздити. І я хочу мати спокій.

Хабаревич. Вибирайтесь і заспокойте. (Кричить). Подавай зараз по-чеськи каблучку!

Марта. Перетрушу все. Роздягай ся мені!... Пусти, пусти мене, я її очі повидираю.

Хабаревич. Не займай: тепер такі часи. Піду я в поліцію, а ти іди в хату та гарненько передивись все чисто, бо вона і ще що небудь злимонила.

Марта. А і справді!

Горленко. Ходітите вдвох. Я докажу, я не дозволю знущатись, я певен, що вона чесна. (Пішов з Марттою в хату).

Хабаревич. Бачиш: одяг медаль, щоб на мене більш звертали увагу ідло швидко повернули... бачиш?....

Орися. (Плаче).

Хабаревич. Знай, Оришко, що тобі буде погано.

Орися. (Падає на коліна). Дядечку, будь ласка, не занапашайте мене, не ідіть скаржитись, не сором-

те, бо я, побий мене сила Божа, не брала вашої ка-
блучки.

Хабаревич. Не брала? А хто-ж взяв?

Орися. Божу ся вам всім святим, заприсягаюсь,
що не брала. Не ідіть, не паскудьте мене! Я на все
згодна: робитиму у вас за хліб, за воду скільки за-
вгодно, тільки не соромте мене.

Хабаревич. (Приспівує щось). Слухай, сердень-
ко, добре... я не піду...

Орися. (Цілує його руку). Спосибі вам дядечку,
дай вам Господь здоровля, дякую вам...

Хабаревич. Постій же, постій... (Приспівує).
Тільки ти за се повинна мене полюбити; сьогодні в
вечері виходь під каштана... Добре?

Орися. (Встала). Ні, сього вже не буде!— Ідіть,
ідіть, опльзовуйте мене, скаржітесь, а знущать ся не
дозволю. Ідіть! Чого-ж ви стойте? Швидче ідіть!

Хабаревич. Твоє діло. (Пішов).

Орися. (Падає з несилі на ослін). Чи довго-ж
будуть пекти мене отут, на сій горячій сковороді?—
Ну чого-ж не трусяте?

Я В А Х.

Морока.

Морока. (Озирається). Послухай, Орисю? То ти
підеш до мене? Мовчиш, нічого не кажеш? Папінь-
ка зараз поїхали... нікого нема—я сам хазяїн. Я і
гроший приніс...

Орися. Подавись ти своїми грошима, сатано! Іди,
іди, щоб тобі заслінило!

Морока. То се ти так мене, першого, так сказати,
кавалера, вітаєш? Ну пожду-ж: се тобі даремно не
менеть ся.

Орися. Що ти мені зробиш, слинявиий?

Морока. То ти мене ще оскорблять? Добре. Я те-

бе в Сибір.

Орися. Іди собі до дому божевільний. Бачу, що у тебе клепок нема, не всі дома...

Морока. Добре, добре... Я не дозволю знущаться над канцелярським чиновником. (ЧПішов).

Орися. Іди, іди, щоб ти не зневажав дороги і очі мої не бачили тебе! (Павза). Хазяйко! Ідіть же швидче, трусітъ мене! Чи скоро-ж буде кінець моїм мукам?

Я В А XI.

Горленко і Марта.

(з каблучкою і червоною хусткою).

Горленко. (В брилі). Бачите, бачите... Казав я. — так і вийшло. Каблучка знайшлася. Орисю, радість моя! Тепер кімнату і край! (Митю побіг на вулицю).

Марта. У нас була сьогодні Грабиха?

Орися. Була.

Марта. Чом же ти мені не сказала? От так диво! Каблучка ось знайшлася аж під комодом.

Марта. Та мало того: в комоді ось опинилася хустка Лизавети Грабихи. Се вона значить рилась там і забула свою хустку. ;

Орися. Каблучка знайшлася! О щоб вона вам!.. Яка-ж несподівана радість! Ви тепер упевнились, що не брала я нічого...

Марта. Ні, Оришечко, вибачай, гріх був. Іди-ж, дитинко, топи варисту.

Орися. Ні, спасибі вам. Тепер я чиста душою перед вами. Ні однієї зайвої хвилиночки не держіть мене тут, а пустіть до дому, полечу я в рідне село. Прийшла сюди на заробіток, робила не покладаючи рук, як віл той сірий, круглогорій, а мене мало злодіїм не зробили, знущались над моєю сірою сорочкою... Ні хвилиночки не буду я тут.

Марта. Чого бо ти тікаєш? Ми тепер інакше бу-

демо відносить ся. Живи у нас.

Орися. Щиро дякую. Давайте мені мою бумагу.

Марта. Поспіш. Ти-ж наймала ся на рік, а тепер кидаеш нас без наймички. От пришукай на своє місце наймичку, тоді я і поспортат і гроші віддам.

Орися. Не треба мені ваших грошей, а пустіть мене, бо все одно втечу.

Марта. Ну коли цураєш ся грошій—іди, ніхто тебе не держить. (Достає з кишеньї бумагу, дає Орисі).

Орися. (Радісно). Насилу таки діждалась я просвітлої годинки! Як тяжкі кайдани звали з моїх рук! Як пташка полечу я з цієї сумної клітки! (Побігла в хату).

Марта. (Одна; павза). Отак ні за що, ні про що бідну дівку обрехали. А все тая Лизавета. Ну, не потикай ся-ж до мене, несусьвітна! То все діло твоих рук. Не даром тебе трусили, не даром ти все лазиш до нас тоді, як нас нема дома. (Іде в хату).

Я В А 12.

Хабаревич.

Хабаревич. (З вулиці). Ху-у! Жарота! Тільки даремно пройшовсь: не прихватив поспорта тієї... Така-ж досада! Марто! Винеси мені поспорта тієї паскудної. Ну чого-ж не ідеш? Ага, чула? Нечай умер.

Марта. Невже?

Хабаревич. Єй Богу. Одним хабарником поменьшало. А у Зайки прибавленіє семейства, та ще й двоїннята... Старательний чоловік!

Я В А 13.

Орися.

Орися. (З клунком; вона одягнена в дорогу). — Прощай-ж та лихом не поминайте!

Хабаревич. Куди ж ти й анахтему пускаєш?

Марта. Хай іде.

Хабаревич. Як так?

Марта. Бо каблучка знайшлася.

Хабаревич. Де? Як? Кажи?...

Марта. Закотилася під комоду.

Хабаревич. Значить не встигла добре прикармити. На замок й!

Марта. От ти краще не кричи, а слухай... Під комодом знайшла я каблучку, а в комоді, де саме рило ся, знайшла хустку Лизавети. Значить ні хто другий рив ся, як Лизавета.

Хабаревич. Так, так... добре діло... Такі то ваші родственники. Гарні, гарні...

Марта. То вона не красти хотіла, а так собі....

Хабаревич. Так ти, Оришечко, не крала?

Орися. Ні

Хабаревич. Куди-ж се ти налагодила ся, зоставай ся. Ти-ж знаєш: ми до тебе так гарно відносілися... кушеточка... живи у нас.

Орися. Зроду не зостану ся. Чого зоставатись? Чого? Знущать ся надо мною, съміять ся надо мною? Буду краще пухнути з голоду в селі, ніж тут бідкатись, робити до крівавого поту і утирати що дня гіркі слози! Е-х! Прощайте лихом не поминайте! — (Радіє; хутко іде на вулицю).

Я В А 14.

Хабаревич і Марта.

Хабаревич. (Павза). А добра була дівчинка. Мені вже і жаль ї...

Марта. Поштива така.

Хабаревич. Гарнесьенька. Ну чого ти витрищила очі? Пішла-ж, нема. А я все-ж таки не пустив би.

Марта. А я пустила.

Хабаревич. А я не пустив би. Дослужи до году,

на своє місце наймичку постанови.

Марта. Вона-ж гроший відцуралась.

Хабаревич. Ну се, положим, річ гарна. Цурає ся гроший — іди... (Павза). А у тебе кодтечко слава Богу, Господь наділнв. Нехай тільки носа покаже, я з нею розправлюсь.

Марта. Се ти знов піднім'є веремію... Не чіпай моого роду, бо доведеш мене до того, що візьму ка-чалку і побю привселядно.

Хабаревич. Не маєш права битись, а коли охота, то геть мені з моого добра, геть з моєї хати!

Марта. Ламай хату, бо вона на моїй землі! Щоб вона тобі згорила!

Хабаревич. Хай горить! Я страховку получаю! А рід твій арештанський!

Марта. Ой Боже-ж мій! Серце мое, серце мое обривається ся!

Хабаревич. Не обрівть ся: вже 45 років обривається ся воно, та все телепається ся! ((Пішов в хату)).

Марта. Унесло з моїм очий. Чи єсть на сьвіті така нещасна душа, як отсе я? І хто тільки заміж виходить за оттаких бурбонів, сама бідолашна людина. Қоли-б було в моїй волї, заборонила я-б зовсім виходити заміж!

Я В А 15.

Горленко.

Горленко. Упевнилися, Марто Василевно, що О-рися не може взяти нічого.

Марта. Упевнилась, бодай не згадувати.

Горленко. Я знат, що вона чесна, не візьме зроду чужого. Ну, шановна хазяюшко, розпрощаємось з вами. Знайшов я собі кімнатку, содочок гарний біля неї. Хазяїн дорікав мене, що я хочу занапастити вік Орисі, боялись ви, що осоромню рід ваш, то знайте,

що зараз буду просить її, щоб згодилася бути жінкою моєю. Вона гарна, чесна і чарівна. Я знов, що ся зіронька ясна не може доторкнутись до чужого.

Марта. Тільки ясна ваша зіронька погасла вже.

Горленко. Як так?

Марта. Її вже нема.

Горленко. Де-ж вона?

Марта. Попленталась в рідну оселю.

Горленко. Невже.

Марта. Божить ся не буду.

Горленко. Де-ж ти, моя мрія? Де? Куди ти зчезла? Яким шляхом тебе понесло? Я її зараз дожену, зупиню, з під землі достану, жив не буду, а знайду!

Я В А 16.

Латка (докірливо).

Латка. Ей, ти, що-ж ти робиш? Отсе так покохав ти дівку? Добре коханє? Він тут, а вона до дому пішла. Кинув її?

Марта. (Як тільки побачила Латку, побігла в хату і заперлась).

Горленко. Ні братику, не кидав я її! Я зараз дожену, знайду її. Братику, яким вона шляхом пішла? (Біжть). Орисю! Щастє мое, моя чарівна мрія! — Прийди до мене! (Пійшов).

Латка. (Стежить його очима.) Щастє вам Боже! Оттак, оттак, а потім звертайте трохи ліворуч, до млина... Еге, еге... Так, так... (Став на ослончик). А потім навпросте... .

(З хати тим часом чути, як перекидають дзиглики і голоси старих): „Ламай хату, хай вона тобі згорить”. „А як страховку получу”. „Ой я нещасна!”

Латка. Ой ой! Баталія. (Скочив з ослончика). — Ей, ей!... (Виймає пістоль, іде до хати). Проснітесь!

БЕАТРАЛЬНІ ТВОРИ.

Американець, веселій образ в 3 діях	15	дн.
Американський шляхтич образець в 3 діях	30	"
Блудний син, образ в 4 діях	25	"
Бондарівна, драма в 4 діях, а 5 відсвонах	30	"
Бурлака, драма в 5 діях,	35	"
Верховинць, драма в 3 діях,	30	"
Вихованець, комедія в 3 діях	25	"
В іншій темності, комедія в 3 діях	25	"
Дай серцю вою, завжде в ісповіді, драма в 3 діях	40	"
Душогубка, драма в 4 діях	30	"
Жідівка вихревista, драма в 5 діях	50	"
За Немцем іду, оперета в 4 діях	20	"
Запорожський козак, комедійно-опера в 3 діях	20	"
Зоря нодого життя, комедія в 4 діях	30	"
Карлик Тимко, мельодрама в 5 діях	20	"
Мазепа, драма в 5 діях	35	"
Маніруда, комедія в 1 дії	15	"
Мати-надійка, драма в 4 діях	25	"
Мужчино, аристократи народний образ в 2 діях	15	"
На відпусту до Кієва, комедія в 3 діях	30	"
Надійка, драма в 5 діях	35	"
Наталика. Поставка, комедійно-опера в 2 діях	20	"
На тихі воді, на ясні зорі, сцен. образок в 4 діях	25	"
Недолюдки бузальтина в 3 діях	30	"
Не клеки, образ в 1 дії	10	"
Орлик, малюнки з міланського життя в 4 діях	35	"
Панна Штукарка, комедія в 3 діях	30	"
Пілігрим, мельодрама в 3 діях	50	"
Пімела Жидівки, драма в 5 діях	40	"
Пімста за кришту, драма в 5 діях	35	"
По ревізії, епіод в 1 дії	20	"
Прометей драматичний уривок	15	"
Простак, комедія в 1 дії	20	"
Сватання на вечеरницях, жарт в 1. дн.	10	"
Соколики, комедія в 4 діях	35	"
Страйк сценичний образ в 3 діях	20	"
Съвідка, комедія в 1. дн.	15	"
Героявій вінок, або жертва паризму драма в 4 діях	50	"
Украдене щастя, драма в 5 діях	25	"
Сира, драма в 4 діях	50	"
Что винес, драма в 3 діях	15	"
Царичині черевички, комедія в 5. діах	25	"

Всі замовлення посилайті на адресу:

UKRAINSKA KNYHARNIA
im. T. Shewchenka

168 East 4th Street. New York, N. Y.